

HET DOPEN VAN IEMAND MET ZIJN HUIS¹

Dat vanaf de oudste tijd kinderen bij de doop betrokken zijn, mag allereerst ontleend worden aan de vermelding van de doop van iemand met zijn huis(gezin). Verschillende keren wordt in het Nieuwe Testament weergegeven, dat de doop zo plaatsvond.

Allereerst is dat aan te nemen met betrekking tot de doop van Cornelius na de prediking van Petrus. Weliswaar wordt bij de weergave van de doopbediening in Hand. 10, 47-48 de uitdrukking 'en zijn huis' niet gebruikt, maar wèl wordt in Hand. 11, 14 de belofte van behoud voor Cornelius omschreven als een belofte voor hem en voor zijn gehele huis. In Hand. 16, 15 wordt het van Lydia, de purperverkoopster uit Thyatira met duidelijke woorden gezegd, dat zij gedoopt werd met haar huis. Hetzelfde is het geval bij de weergave van de doop van de cipier van Filippi. Volgens Hand. 16, 33 werd hij gedoopt met al de zijnen waarbij hij zich erover verheugde, dat hij met zijn gehele huis tot geloof gekomen was (Hand. 16, 34). In Hand. 18, 8 wordt ons bericht over de doop van velen van de Korinthiërs waarbij in het bijzonder vermeld wordt, dat Krispus, de overste van de synagoge tot geloof kwam met zijn gehele huis. Tenslotte wordt in 1 Kor. 1, 16 door Paulus gesproken over de doop van het huis van Stefanus.

Dit spreken over het huis van iemand heeft een specifiek oudtestamentische achtergrond. In het Oude Testament kan de uitdrukking 'met zijn huis', resp. 'met zijn gehele huis' als een vaststaande uitdrukking beschouwd worden.

In een aantal vormen komt de uitdrukking in het Oude Testament voor. Het gaat om de volgende vormen waarbij de teksten waarin in de uitdrukking ook het woord 'geheel' gebruikt wordt gecursiveerd zijn. Allereerst wordt gesproken over 'ik en mijn huis' in Gen. 34, 30 en Joz. 24, 15. In de tweede plaats komt de uitdrukking voor in de vorm 'gij en uw (gehele) huis' in Gen. 7, 1; 45, 11; Deut. 14, 26; 15, 20; 26, 11; Richt. 18,25; 1 Sam. 25,6; 2 Kon. 8, 1; Jer. 38,17. Het meest frequent wordt in de derde plaats de uitdrukking gebruikt in de vorm 'hij en zijn (gehele) huis'. Dat is het geval in Gen. 12, 17; 18, 19; 36, 6; 45, 8; 50, 7-8; Ex. 1,1; Lev. 16, 6.11.17; Deut. 6, 22; 1 Sam. 1, 21; 2 Sam. 9, 9; 15,16; 19, 42; 21, 1.4; 1 Kon. 16, 7. Eenmaal komt in de vierde plaats de uitdrukking voor in de vorm 'zij en haar huis', namelijk in 2 Kon. 8, 2. Tenslotte komt in Gen. 45, 18; Num. 18, 31 en Deut. 12, 7 de uitdrukking ook nog driemaal voor in de vorm 'gij (meervoud) en uw huizen'. In al deze teksten moet het woord 'huis' worden opgevat in de zin van huisgezin. Zo'n huisgezin bestond uit de vader en/of de moeder en de kinderen in iedere leeftijd. Tot het huis konden ook de in het gezinsverband levende familieleden behoren, alsook iemands slaven en slavinnen met hun gezinnen. De verwante uitdrukking 'het huis van mijn - resp. uw, zijn of haar - vader' ziet op de familiekring. Deze bestond uit de huisvader, de getrouwde kinderen en hun huizen. Het woord 'huis' wordt in het Oude Testament in tweërlei verband gebruikt: in een profaan en in een religieus verband. Van het eerste gebruik is een voorbeeld te vinden in Gen. 45, 18. We lezen daar, hoe de farao van Egypte aan de broers van Jozef vroeg om naar Egypte te komen met hun vader en hun huizen. Hij beloofde hun daarbij het beste deel van het land Egypte te geven. Bij de huizen van de broers van Jozef hoorden ook de kinderen, zelfs de allerkleinsten, zoals blijkt uit de vermelding van de bijzondere voorzieningen die voor hen getroffen werden (Gen. 45, 19). Hier is het profane gebruik van het woord 'huis' aan de orde, want het gaat hier om het huisgezin, zoals het functioneerde in de samenleving van die tijd.

Van het tweede gebruik geeft 1 Sam. 1, 21 een voorbeeld. Daar wordt verteld hoe Elkana ieder jaar met zijn gehele huis naar het heiligdom in Silo ging om het jaarlijks slachtoffer en het gelofteoffer te brengen. Tot het huis van Elkana moeten ook kinderen behoord hebben, want als uitzondering wordt speciaal vermeld, dat Hanna met de nog niet gespeende zuigeling Samuël thuisbleef (1 Sam. 1, 22). Hier wordt het woord 'huis' in een religieus verband ter sprake gebracht: het huis is het huisgezin waarmee iemand nadert voor het aangezicht van God in het heiligdom.

Dit spraakgebruik met betrekking tot de uitdrukking 'het (gehele) huis' zette zich voort in de literatuur uit de periode tussen het Oude en Nieuwe Testament. Zo wordt de uitdrukking b.v. gebruikt in het boek Jubileeën (Jub. 15, 24; 23, 6), in het eerste boek van de Makkabeeën, een bekend apocrief boek (1 Makk. 1, 60-61; 13, 3; 14, 26; 16, 2) en in een boek dat bekend staat als de Psalmen van Salomo (Ps. Sal. 3, 8). Wanneer de uitdrukking in het Nieuwe Testament gebruikt wordt, heeft ze dus reeds een betekenisinhoud die van eeuwen her stamt. Het moet daarom als uitgesloten beschouwd worden, dat het woord 'huis' in het Nieuwe Testament in verband met de doop gebruikt kon worden, wanneer kinderen van de doop uitgesloten waren. Los van de vraag, of er in ieder geval waarin in het Nieuwe Testament over de doop van iemand met zijn huis gesproken wordt, ook daadwerkelijk kinderen gedoopt werden, veronderstelt het gebruik van de uitdrukking, dat kinderen gedoopt konden worden, indien ze tot het huis van iemand behoorden.

Het spreken over het huis van iemand doet, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament, sterk de eenheid van het gezin uitkomen. Wij hebben vandaag een zo individualistische instelling, dat we het ons moeilijk meer kunnen indenken, hoe in de bijbelse tijden die eenheid van het gezin beleefd werd. Toch mogen we er niet aan voorbijgaan, omdat ze te duidelijk op de achtergrond staat van alles wat in de Schrift met betrekking tot het gezin gezegd wordt. De beslissingen van het hoofd van het gezin waren op grond van de eenheid van het gezin van beslissende betekenis voor het totaal van het gezin. Dat was bij een zo ingrijpende beslissing als de aanvaarding van het woord van het evangelie in het geloof niet anders dan bij de meest simpele beslissing met betrekking tot het alledaagse doen en laten.

Een frappant voorbeeld hiervan wordt gegeven in Hand. 16, 30-34. De cipier van Filippi stelde in zijn wanhoop na de aardbeving de vraag wat hij moest doen in het enkelvoud. De oproep van Paulus en Silas om te geloven werd tot hem eveneens in het enkelvoud gericht, maar tegelijk werd de betekenis daarvan voor zijn huis aangegeven. Hij liet zich, toen hij tot het geloof gekomen was, dopen met al de zijnen. Daarop verheugde hij zich erover, dat hij (enkelvoud!) met zijn gehele huis tot geloof gekomen was (opnieuw enkelvoud!).

Het is in de lijn hiervan, dat in de z.g. 'huistafels' - de regels voor het huisgezin in de brieven van Paulus - de kinderen tot een houding van gehoorzaamheid tegenover hun ouders aangespoord worden in Christus (vgl. Ef. 6, 1 en Kol. 3, 20). Dat laat uitkomen, dat zij door Paulus gerekend werden als behorend tot de gemeente. Als zodanig mochten zij ook gedoopt worden. Door hun ouders staan kinderen onder de zeggenschap van Christus. Dat wordt ook door de doop als de doop in de naam van Christus tot uitdrukking gebracht. Door hun ouders doet Christus in de doop enerzijds op kinderen zijn rechten gelden en doet Hij hun anderzijds zijn beloften toekomen.

¹ Overgenomen uit: "Rondom de doopvont", blz. 123 t/m 126.